

Latweeschu drauga

p a w a d d o n s

pee № 31 un 32.

2. un 9. August 1845.

S i n n a s

pahr to,

Èà ar ewangeliuma mahzischanu eet paganu semmès.

T r e s c h a i s g a d s.

Trescha sinna.

Rà ar to eet deenas = widdus Afrikà, ihpaschi pee tahs tautas,
fo sauz Kafferus.

Praweescha Esaijas gr. 63schà n. 1inà p. stahw lassams: „Es esmu
tas, kas es taisnibu runnaju un warrens esmu atpestiht.“

Dauds reis' noteekahs, ka missionari, paganu semmè eegahjuschi, ne sinn,
fo darriht un kà eefahft, lai jo augligaki un labbaki warretu strahdaht pee teem
dsilli pagrimmuscheem zilwekeem. Jo wiss, fo winni tur eerauga, irr breefmigs
un pahrwehrtihts, ka ja-dohma, ka ar neprahstigeem mescha-swehreem warroht lab-
baki isihft, ne kà ar scheem. Daschi kristiti zilweki dohma, ka ta mahziba, kas
sluddina salihdsinaschanu zaur Kristu, essohf tik dsilla un grehta, ka to tee tum-
schi pagani ne warroht saprast, — bet tomehr irr jau peenahfts, ka ik reis' un
wisslabbaki isdewahs, kad winncem Jesu un wissu to, fo winsch mahzjis un
darrijis, lifke preeksch azzim un peefauze: „Nahzeet schury pee mannim! Es
esmu tas, kas es taisnibu runnaju un warrens esmu atpestiht.“ Wissi tee darbi,
fo missionari jau strahdajusch, mums parahda, ka ne eeksch weena zitta ne essohf
pestischana un ka ne kahds zits wahrds zilwekeem essohf dohts, zaur fo warretu
tik glahbti, kà ween tas wahrds Jesus. Ta deht mums gan ja-preezajahs, ka
winsch mums irr par tik stiprahm brunnahm, kas wissas lectas spehj un wissur
sinn atrast padohmu. Bet kà tad gan buhs, kad schis pats Jesus sawà
gohdibà atkal atnahf, un wissus sawus cenaidneekus uswarrejis, wisseem parah-
dahs? Kad ta draudsiba, kas pa wissahm pasauls mallahm us winnu nopuh-
schahs un pehz winna ilgodamees isfauz: „Kas tas tahds irr, kas tik skaisli
irr isgresnohts sawà apgehrbà un tik spehzigi atnahf?“ un tas Kungs tai mih-
ligi atbild: „Es esmu tas, kas es taisnibu runnaju un warrens esmu atpestiht.“
Uk, tad wiss, un no wissahm tautahm, kas eeksch winnu tizz, sawas galwas us
augschu pazels un preezasees, ka winnu pestischana tuhwu. —

Nu mehs pehz kahrtas eesim us deenas = widdus Afriku, fur pa pil-
nam missionari strahda. Ihpaschi ja-preezajahs pahr tahm missionehm, kas pee
teem Kaffereem strahda un fur daschas beedribas irr kohpà. Tahs jaunakas
sinna mums irr tikfuschas no Metodisteem. Bet pirms schahs sinna las-
sitajeem preekschà lifkim, tad, lai to wissu labbaki warretu saprast, papreeksch fo
stahstisim pahr to Kafferu dsihwi un eeraddumeem. Missionars Kai, kas preeksch
15 gaddeem to semmi pahrstaigajis, siarp zittahm sinnahm tà raksta: „Kad tee
Kafferu laudis pahr to ne fo ne sinn, ka zilweka dwehsele irr nemirffiga, tad
winni to zilweka dsihwi arr' daudj augsti ne parehkina un ta deht tur slepkawa

darbus ne mas, woi tik ween retti sohda ar nahwes-sohdibu; ihpashigi tab to gan darra, ja kahds irr nokahwis kahdu no winnu preekschneefeeem woi waldbneefeeem. Par zittu zilweku, ko flepkawa tihschâ woi nebehdigâ prahâ nokahwis, winsch tikkai teek peespeests, kahdu masu naudas-strahpi maksah, un prohti: ja tas zilweks, kas nokauts, bijis no augstafas kahrtas, tad wairak, un ja no semmakas, tad masak ja-maksa. Ja seewischkis irr nokauts, woi netihski, woi ar warru, tad to wehl masak parehkina. Kamehr ta naw apprezzaeta, tamehr winnu turr par pirkamu un pahrdohdamu leetu; ja apprezzaeta buhdama teek nomaitata, tad wihrs winnu tik dauds noschello, kâ katrs kungs sawu wehrgu, ko par naudu pirzis. Ja ta paleek atraifne, tad winnai pateesi gruhti klahjabs, jo ne weens zilweks pahr winnu ne behda un winnu ne aistahw, ja kas pahri darra. Dauds schahdas sehrdeenites nomirst preeksch laika un ne weens pehz winnahm assaru ne nolaisch; un tik ko dwehsele no meesas isgahjuse, tad scho ismett meschâ, lai mescha swehri to meerigi dabbutu apriht.

„Tomehr arri teek dauds no Kaffereem sohdi ar nahwi; un tas noteel tik breefmigi, ka to eedohmajohr ween schauschalas kaulus lausa. Dauds reis' noteel, ka tahdam nelaimigam faseen rohkas un kahjas, ka ne maj ne warr pakustetes; tad to noleek us semmi un tam us plikku meesu usherr' tshuppu melnu studru, kas to pamasitim nograusch. Zittus atkal issteepj us semmi, faturr wisapfahrt leelu ugguni un tã pamasitim leek zeptes. Wehl zitti teek ar akmineem nomehtati un wehl zitti fadefinati. Zehschu nu tahs sohdbas irr tik breefmigas, tad tak jo breefmigati wehl irr dshreht, ka no 100 tahdam sohdbahm 99 noteel bes ta, ka noseegunu skaidri peerahda, woi ismekle, bet tik zaur to, ka dohna, tas effohr to pelnijs, fur tak tas ne buht naw teesa. Sihnneeki un burwji irr tee wihri, kas tohs noseedsejus istreiz un to sohdbu, tã sakkoht, nenoseedsigeem usgreesch. Ja tikkai kahds winneem kã ne patihk, woi dusinas aisdohd, tad winni ar to wismasako eemesu, woi arr' bes ne kahda eemessa usdohd, ka tas effohr ko apbuhris, un waldbneeku peerunna, tahdu apfuhdsetu us nahwi noteefah.

Tas patš missionars Kai wehl raksta: „Burweem un burwibai tizzeht, us to Kaffereem leela walla, un tanni leetã ne teek ne laudis, ne waldbneeki ischfirti; kam zaur to nelaimie uskriht, tam ja-zeesch. Dauds reis' noteel, ka tee wilbneeki wissu tautu usdohd par wainigu un zaur to dauds ziltis nahf dshwi bas-breesmä. Kahdã ribtã dabbutu sumah, ka leels pulks Kafferu effohr fapulzejuschees ne tahf no kahda missiones namna, fur atkal burwis buhschoht usrahdiht weenu blehdi, kas burdams kahdu drandses-wezzako padarrijis flinnu; es arri tuhlin sataisijohs un aigahju turp, redseht, kas jel notikchoht. Tas aprinkis tur pastabban stahweja sawã pilnã skaisumã; jo tahs baggatas druwã bija pilnas Deewa swehtibas un bija tã gattawas, ka wajadseja tohs anglus fanemf. Tas nu gan mannim bij' par leelu preeku; bet kad paschã tai zeemã eegahju, tad eerandijju ko zittu, prohti: ka paschã tahdã jaukã widdu, fur Deewa swehtiba pilleht pill, tee zilweki sawã dabba tik lohti samaitati. Leels pulks lauschu, wihrischi un seewischki, wezzi un jauni, jukku jukkam stahweja zits pee zitta; tohs uskattoht man tã rahdjahs preekschã, itt kã es spohku pulkã melnã nahwes-nakti buhtu eegahjis. Tas bij' tik breefmigi, kã gan driht ne

warr eedohmatees, un es sawā firdi karstu pateizibu fazziju tam schehligam Debbes-Zehwam, ka winsch manni ne bij' lizzis peedsint te schinni elles = pagalmā, bet kristitu lauschu semmē. Tee laudis wiffi pussrinka strehki to eedsibwotaju buhdahin pretti bij' fastahjusches, un pakkal winneem stahweja winnu seewas un meltas, kas rohkas kohpā fitte un wiffā spehka ruhze. Wibrischki, preekschā stahwedami rindēs, azzis nejauki grohsidami un peeres raustidami sawus schkehpus mehtaja us angshu un ar kahjahm semmi grubde. Tas burwis, no Tingu tautas, attahlu no turrenes sehdeja kahda buhdā, un kahdi astoni zilweki no tahs semmes laudin bij' winnam flabt par waddoneem. Daschas stundas zauri wiffi laudis ilgodamees gaidija us to azzunirkli, kad tas bihtams wihrs preekschā nahlschoht un to leetu ischkirshoht. Beidsiht, un tikka pehz trim stundahm tikke pasluddinahts, ka nu nahlschoht; ikkatriis nu strehje us sawu sinnamu weetu, tā dikti ruhkdami, ka wiffōs kalnōs tā breefmiga bals atskanneja. Pamasinam ar lehneem sohleem nu tas zeenihst wihrs saweem waddoneem pa widdu nahze flahat', un kad lihds 30 sohleem atstattu no ta lauschu pulka bij' atnahjis, tad apstahjahs, un tas gaidihst wihrs nahze preekschā; — bij' pa wiffam reebigs no isstattes, no galwas lihds kahjahm ar taukeem un ar farkanu semmi notraipjees. Weena puse waigam bij' farkana un ohtra gluschi melna kà ohgle nomahleta. Kahda mescha-swehra ahda bij' winnam peefahrta ap pakansi un pee peeres karrajahs mescha-sunna (Schakal) aste. Kad bij' pa-preeksch' deesgan un reebigi sawu gihmi isgrohsjis un kaulus isstaipijis, tad ruhkdams brehze: „„Kahdeet man to algu, ko par sawu gudribu dabbuschu. Kur irr tee wehrsch, kas man sohliiti par mannu darbu?““ Uzzunirkli winsch dabuja, ko prassija, un bes ta wehl labbu teesu krellu-wirknes gohdbihjigi winnam nolikke pee kahjahm. Wiffi to ween bij' zerrejusch, ka winsch nu to wainigu usohdischoht un winneem pateilshoht, bet welti. Wiss bis' tik flussu, ka ne tshabbeht ne tshabbeja; us reisi burwis eesahze tā dedsigi runnaht, ka wiffi laudis to tā usmannigi flausjahs, itt kà pascha Deewa spreedumu. Pehdigi winsch isteize, ka to wirsneeku kahda wezza seewa effoht padarrjuse flimmu, kas jau zittkahrt arri sawu paschu wihru effoht apbuhuse; arri winna pascha, ta flimneeka, brahlis effoht pee ta wainigs, jo tas kahdu gabbalu no ta flimneeka plauschahm maifā eebahstu effoht kahda faktā winna dschwokli paglabbajis. Us to tas apfuhdschts brahlis tuhlin lehze preekschā, un dsilli fasskatees ar stipru balsi brehze: „„Woi tad tas flimneeks naw man pascham brahlis? Kas tad manni warreja us to dsiht, sawam brahlin tahdu launu darriht? Kà tu to warri parahdiht, ko tu no mannis teizis?““ Tas wiltneeks us to wiffu ne neeka ne atbildeja, bet tik ahtri, kà ween paspehje, dewahs atpakkal. Tee laudis taggad schlibrehs us diwahm dallahm, un to, kas tam wiltneekam peekritte, bij' masal', ne kà to, kas winnam ne tizzeja. Tad nu wiffi sawas dusmas islaide us to wezzu seewu, ko tas burwis bij' usrahdijs; un kad winnai ne weena drauga wirs semmes ne bija, kas pahz winnu kahdu wahrdu aismette, tad winnai tuhlin to breefmigako nahwi nospreede. Bet winnai wehl bij' laika, ka warreja ispsrukt scheem no naggeem un eebehgt mescha-beesumā, kur winna gan, tal paschā pirnā nakti laikam tikke no mescha-swehreem aprihta.“

Pee schahs tā breefmigi samaitatas tautas taggad dascha missione atroh-

dahs, un preeks irr dsirdeht, ka missionaru darbi tur auglus nefs. Missionars
 Garners raksta, ka tahs breefnibas, pahr kahdam patlabban stahstijam, jau
 subdoht. Winna gramata, 10ta Januar 1844 rakstia, ta skann: „Tas kri-
 stitu lauschu skaitlis muhsu widda pagahjuschâ gaddâ tikkai drufjin irr peeaudsis,
 pa wissam 56 dwehfeles, ko usnehme, un 45, kas wehl us prohwi stahw. Kad
 nu scho pulzinu salihdsina ar to, kas zittahm missionehm irr, tad tas tikkai irr
 masuminsch ween; bet kas to finn, kahdas mums te grubtibas irr zellâ, un to
 peeminn, ka mehs taggad wairak mantojuschi, ne kâ kahdâ zittâ pagahjuschâ
 gaddâ, tas pateesi ar mums preezasees. Us preekschu mehs wehl leelakas leetas
 zerrejiam. Ar waldineekeem arri irr kas no jauna notizzees. Nkapai irr wal-
 dineeks pahr scho seinmi, un prohti: preeksch fama brahta dehla Duschani,
 turra tehws Sonjanga preeksch 14 gaddeem tizzis nokauts. Duschani patâ
 taggad irr pilnôs gaddôs, un tam ja usnemim waldineeka ammatâ. Kad jauns
 waldineeks fahf waldbiht, tad te winneem irr wezs eeraddums, ka tas wezzafajs
 no mahtes raddeem, woi patâ mahtes tehws, ja tas wehl irr dsihws, teek no-
 kauts un winna galwas kausf teef ta jauna waldineeka dsihwofli nolikts par
 masgajamu traufu, lai schis zaur to siprs paliktu; un pascham tam waijag' ar
 ta nokautâ affini woi taukeem apraipitees. Schohs tahdus swehtkus tee no-
 fauz Gorma. Kad tas preekschbijis waldineeks Madikans bij fahzis waldbiht,
 tad tâ bij darrijusch, bet, kad Duschana tehws Sonjanga par waldineeku pa-
 lizzis, tad ne darrijusch; jo winna mahtes raddi bijusch dsihwojuschi pee spehzi-
 geem laudin. Bet kad, kâ jau minnehts, Duschani pilnôs gaddôs nahze, tad
 zits zittu jautaja: woi pehz ta wezza eeradduma darriht, woi ne darriht? Weena
 dalla raddu stahweja tai leelai pretti un teize: „„Mums irr mahzitajs un Deewa
 wahrdi; ta deht ne warram wis tâ darriht.““ Dhtra dalla atkal, pee kurceem
 patte Duschana mahte peederreja, teize: „„Mums waijag' to darriht. Ma-
 dikana laika tâ notikke, tas palikke leels karrotajs un peedshwoja ilgu wezzumu.
 Sonjanga laika to ne darrija, ta pehz tas tikke jauns nokauts un winsch ne ko
 ne isdarrija. Duschanu mehs turram mihlu un ne wehslam wis, ka winsch jauns
 nomirtu; wianna mahtes tehws un raddi irr te pee mums.““ — Kad schee to
 dsirdeja, tee behdse prohjam, ihwaschi tas tehws aisbehdse pee tahli dsihwoda-
 meem raddeem; tas ohts tuhwejs wihrischs raddineeks atbehdse pee mums.
 Es patâ dauds reishm ar Nkapai runnoju un tam teizu: „„Mums ne wai-
 jag' ne ko bihtees. Es esnu winna tehws un to wallu us to no mannas pusses
 ne kad ne palauschu. Wisseem teem masakeem waldneekeem waijag' winnu pa-
 darriht leelu ar to, ka schee lai winnam dohd lohpus, jik katris spehj.““ Tâ
 nu arri notikke; tee aisbehgusch raddineeki nahze atkal atpakkal; un tam jau-
 nam waldineekam tikke sadohiti lihds 200 wehrsch.“ un winnol du wihpor zihp
 „„Wehl kahds zits notikkums gaddijahs. Preeksch kahda laika Nkapai pa-
 likke dikti slims, tâ, ka zaur to leels trohksus zehlehs pee laudin. Wissi pa-
 dohnneeki sagahje lohpa un nokahwe diwus wehrschus. Winna mahte un weena
 no winna seewahm suhtija pehz burwja, isklausinaht, kas to waldineeku nahwe-
 johf nobst; bet schis suhtija pee mannis, dewe man sinnaht, ka winsch essohf
 slims, un wehlejahs, ka es winnu apmekletu un winnam sahles dohtu. Kad
 swehtdeen preeksch pussdeenas basnizu, bijam noturrejuschi, tad es pee winnu ais-

jahju. Kad es winnam nu sahles sneedsu, tad tai pascha azzunirfli tee wehst-
 neschi no burwja bij' nahfuschi atpakkal, un stahstija: „„„Mkapai teef nonah-
 wehts no sawu draugu garreem. Tee weens ar ohtru stribdotees, kapeh; schis
 tam Duschani labbibu ne dohdoh; „„„ (tas irr: kapeh; schis weenu baggatu
 wihru ne aplaupoh; un winnam tohs lohpus ne dohdoh;.) Wehl tee teize: „„„ La
 flinneeka tehwa, tehwa brahla un brahla garri zits ar zittu igi stribdejahs;
 pehdigi tee sawa starpá nospreede pee winna eet. Pa preeksch' waijag! diwus
 leelus wehrschns diwos zeemós nekaut un tad sawa pascha leela zeimá to trek-
 nako.“„„ Mkapai gulleja pee semmes un ne mas ne klaussijahs un to neprah-
 tigu wallodu, bet atteize: „„„ Tas burwis mello. Es to wehrsi klauschu, kad
 Duschani manni apmeklehs, bet ne ta burwja deht.“„„ Winna kerra-wirfneeki
 palikke pah; to dufnigi un teize: „„„ Kad tu to wehrsi taggad ne kauft, tad tu
 nomirfi.“„„ Bet winsch atbildeja: „„„ Ne runnajeet pah; to man ne neeka!
 Es winna mellus ne klausfichu! Es Garnera sahles bruhkeshu, tahs man buhs
 berrigas.“„„ Tad nu schee nahze pee mannis un manni luhdse, lai es luhkojoh;
 winnam palihdseht un lai Deewa luhdsoht, ka tas to waldineeku wesselu dar-
 ritu. Es atrunnaju kahdus wahrdu; un, Deewa pecluhdsis, aisjahju us mah-
 jahin. No mahjahin es winnam suhtiju wehl wairak sahles, apmekleju winnu atkal
 pa brihscheem; un ta ar Deewa schehligu palihgu winsch palikke wessels. Kad
 winsch atkal manni eeraudsija, tad tuhlin stahstija: „„„ Tas schkelmis burwis
 labpraht gribbeja gallas dabbuht, bet winsch mello; es winnam ne tizzu.“„„ —
 „Schis notikkums,“„ — ta Garners wehl raksta — „ne paliks bes labbeem
 augkeem; tas dauds palihdsehs pee ta, to mahnu-tizzibu isnihzinah; un ka dauds
 no winneem atsihs to, „„„ eeksch kurra meh; dsihwojam, kustamees un effam.“„„
 Pee schahin preezigahin sinnahin mums wehl ja-sluddina pah; zitteem mis-
 siones-swehtkeem, kas 12ta Merz deená 1844ta gadda Bathur st. pilssehtá Raf-
 feru semme turreti, un ko missionars Smith ta apraksta: „„„ Patlabban effam
 sawus gadskahrtigus missiones-swehtkus scheitan pabeiguschi; un manna firds
 speesch pah; to kahdu sinnu rakstih; Mums par preeku arri Glasgowers-mis-
 siones missionars Kalmers pee mums bij' atnahzis un mums dauds ko stahstija,
 ka isdewe; ar to, Kafferus atgreest pee Deewa. Zhpaschi weens notikkums
 fehrehs pee firds, kas parahda, kahds spehks Deewa wahrdam, tumschu prahu
 opgaisnoht; to zeetaku firdi atnihstinaht un to zeetsirdigaku, besdeewigaku firdi
 atgreest. Winsch fakka: „„„ Tur bija weens Kafferis, jaufs, slais un jauns
 wihrs, kam wiffi sawas tautas launi eeraddumi bij' dsitti firdi saknojuschees.
 Ween' reis' winnam bij' eekrittis prahtá, nakts laiká us kolonii no-eet un sirgu
 nosagt, ka jau winni, tee Kafferu, beesi ween darra. Winsch no mahjas is-
 gahje, nogahje us kolonii un gluhneja us isdewigu laiku, sawu nodohmu isdar-
 riht; un drihs arri bij' isdewigs brihdis klah; Winsch kahda aplohka eeraudsija
 diwus sirgus, no kurreem tuhlin weenu pakehre un dewehs prohjam, zif ahri
 ween paspehje. Leppodamees us to, ka winnam tik labbi isdewe; un apreh-
 finadams jau to naudu, ko par to sirgu dabbuschoh; bes ka schya blehdibu pee-
 nahkschoh; tas jau bij' pee Kafferu rohbeschahin klah; kad us reis' eekritte prahtá
 tee wahrdit: „„„ Dew ne buhs sagt!“„„ Winsch ne warreja wairs us preekschu
 eet, bet apstahjehs un runnaja pats us sewi ta: „„„ Kas tas irr? pirmak es

tohs wahrduß dauds reis basnizâ dsirdeju, bet ne kad tâ ne juttu pee firðs, kâ taggad. Tas teescham buhs Deewa wahrds.““ Wînsch kahpe no sirga semmê, turreja to pee pawaddas un ne sunaja, ko darriht: us preekschu eet, woi atpakkal dohtees un to sirgu tam sâinneekam atdoht. Tâ wînsch palikke kahou stundu. Pehdigi apnehmahs to sirgu atpakkal west, un to tuhlin arri darrija, un ar satreektu, noschehlodamu firdi gabje mahjâ, apnemdamees, us preekschu Deewam ween kalpoht. Mahjâ pahrgahjis, wînsch ne warreja dusseht, jo meegs no winna behdse; firðs awsunaschana winnu mohzija un wînsch ne spehje tahs behdas sew nofrattiht. Nahkoschâ deenâ wînsch nehme weenu wehrst no sawu lohpu pulka un to aiswedde us lohpu-tirgu pahrdohht, ka par to naudu warretu sew nopirkt Siropêeru drehbes un tad kâ kristihts zilweks basnizâ eet. Kad wînsch ar tahm drehbehm atpakkal nahze, tad wînsch usmelleja missionara dsihwofli; tam nu wîssu isstahstija, kas bija notizzees, un luhdse, lai to nemmoht us prohwi pee kristigas draudses. Missionars winnu ar preeku usnehme; un kad nu tas pastahwigi pee ta palikke, tad pehz ihsa laika to kristija. Wînsch nu taggad pilnâ kristigâ kahrtâ dsihwo un kâ ihsti kristigs zilweks turrâhs. Mehs, kahds deewischkigs spehks tai Kristus ewangeliuma gaismai irr! Tas irr tahds Deewa spehks, kas arri to dsilki pagrimmuschu un palaidigu Kasserî spehj darriht swehtu.“

Missionars Smith wehl raksta: „Dhtrâ deenâ pehz tam mehs pirma reis“ turrejam missiones-swehtkus ar schahs semmes laudim kohpâ. Jau eepreeksch es biju teem laudim peeminnejis, ko ta ewangeliuma mahziba pee winneem darriuse, un kahda wajadliga leeta ta effoht, scho paschu wahrdu winnu brahleem subtiht, kas pahr to wehl ne ko ne effoht dsirdejuschi, un Kristu un winna swehdarrishanu ne atsinuschî, bes wîssas swehtibas nomirstoht. Kad es biju beidsis, tad zitti Kasserî kahdus spehzigus wahrduß runnaja. Weens no scheem, kas pahr Deewa wahrduß runnaja, sazzija: „„Schis wahrds, ko tee mahzitaji mums nessuschî, irr wezs wahrds; tas irr til wezs, kâ patte pasaulê, un ta dehl tam warram tizzeht. Mehs warram to usneimt par sawu waddonu un wînsch muhs ne peewils. Ja tas buhtu jauns wahrds, kas tiffai taggad pasaulê buhtu nahzis, un ko pirmaf ne weens ne buhtu dsirdejis, tad tas ne warretu buht teesa, tas muhs peewiltu un us nepareija zella westu.““ Zittâ weetâ sawâ runnâ wînsch isteize, kahds mihligs tas Deewa wahrds effoht, tâ sazzidams: „„Juhß wîssi sunneet, ka meddus irr saldsk, un juhß to labprahht ehdeet. Bet kas tad meddus irr? Es warru meddu ehst til ilgi, kamehr esinu pee-ehdees pilns un paleeku flims; bet Deewa wahrds irr saldsk ne kâ meddus un no ta ne warru wîs pahr dauds ehst. Es ne kad ne warru no ta til dauds ehst, kamehr paleeku pilns un flims.““ — Wehl zits, kam prahts nessahs us to, tohs klausitajus usflubbinahht us to labbu, Deewam par gohdu darramu darbu, runnaja tâ: „„Zitti no jums salka, ka juhß naudu ne warroht doht ta pehz, ka jums naudas ne effoht. Bet kad juhß wehl pagani bijat, pirms tas Deewa wahrds pee jums bij nahzis, kad juhß tad flinmi palikkat un pehz burwja subtijat, tad juhß tam ne kad ne sazzijat, ka jums ne effoht winnam ko doht. Juhß sinnajat, ka wînsch ne ko preeksch jums ne darritu, ja juhß winnam ne dohtut, ko prasfija; un kad jums tiffai weena patte gohws bija, tad juhß bes kahdas isrunnas to paschu dewat prohjam. Bet nu tas Deewa wahrds irr pee jums nahzis un

jubs teefat usrunnati, preefsch ta fo atmest, fa to wahrdu arri teem warretu subthit, kas to wehl naw dsirdejuschi; tad nu jums naw wis ja-sakka, fa jubs ne warroht ne fo doht, jo jums taf irr kafas, wehrschi un gohwas; un kad jums naudas naw, tad taf no teem warreet kahdu doht.“ — Un reds', beidscht at-raddahs to dahwanu pa pilnam un wairak pabr wissu to, fo bijam zerrejusch. No ta warr redseht, fa winni to Deewa scheblastibu ne bij' wetti dabbujusch; jo fur fristiga tizziba ihstenu weetu atrohd, tur ta zilweka firdi isnihzina wissu pasch' mihlestibu. Scho reit' to dahwanu no muhsu aprinka bij' wairak, ne ka pagahjuscha gadda, jebtschu tahs arri tad jau bij' ohtreit' tif dauds, ne ka tami gadda preefsch tam. Tas darra drohschu firdi un parahda, fa tee laudis to no-proht, kahda wehrté tas ewangeliums effoht un fa to ta deht wajagohht arri winnu paganiskeem kaimineem nest. Wifs, fo muhs waijag', irr tas, fa tas swehtajs Gars tiftu isleets us muhsu draudsehm, fa tee grehzinecki ar sagraustahm firdim un atgreesigu prahtu dohtohs tai tizziba us Jesu Kristu un fa tee tizzigi tiftu sawa swehta tizziba zeeti eesafnoti un ustaisui. Ne mittejeetes preefsch muhs Deewu luhgt.“

Tahdu pat prezigu sinu arri missionars Gladwin no Klarkehuri pilsehtas Rafferu semne, 19ta Februar 1844, ta raksta: „Man irr leels preeks, fa warru sazzit, fa muhsu lauschu dsihshanahs us labbu man leelu preeku darra. Dauds laudis muhsu widdu pamasam mohstahs no saweem sapnceem, un Pestitaja kahjam pee-ect klacht. Wairak ka 60 zilweki irr astahjuschi melleem tizeht un irr ar to Kungu saweenojuschees. Schis scheblastibas darbs gan zehlehs no tahs kristibas, kad 10 jaunns seewas kristijam, un pee kurrakim tas darbs lohti angligs isdewahs. Jo winnas, kad tif draudses preefscha pabrflausitas, wissu pareisi atbildeja, labbu un skaidru leezibu dewe un taisui un deewabihjigi isturrejahs. Pa to Deewa wahrdu laiku es weenai no tahm uswehleju to treschu nodalku no Jahna ewangeliuma lassit; bet winna to lassit ta saplatke firdi, fa ne warreja tahlak lassit. Wisseem pee ta firdis, ta sakfoht, isfusse, un tur bij' pee wisseem fo redseht un fo dsirdeht; tee angli no tam bij' schee, fa 20 zilweki no jauna atkal eedewahs kristibas mahziba un pee scheem warreja skaidri redseht, fa winni patecki bij' atsinusch, fa winneem Pestitaja wajagohht.“

„Muhsu basniza jau senn bij' pallkuse par masu preefsch tahs draudses; un kad nu parahdijahs, fa Deews to zilweku firdis mohdinaja, tad arri es apnehmohs luhkoht gahdaht, fa leelaku basnizu dabbutum. Es sasauzu tohs laudis kohpa un scheem sawu nodohmu isceizu; un luhf', ne weens kahdu puschplehstu wahrdu pretti ne rumaja, bet wiffi, ta pat wibri ka seewas, ar to bij' pilna meera. Bes ta winni wiffi taggad eesahze arri sawas dsihwojamas ehkas pabrtaifit, kas arri lohti wajadsiga leeta bij', un taggad gan driht wiffa schi tauta pee tahda darba sirahda. Eeschas leelas mahjas jau irr ustaisitas un zittas tiks tuhlin eesahftas. Kas paganu dsihwi ne pasihft, tas arri ne sunn, zil tahds ewangeliuma darbs irr wehrté. Pee schahs tautas ne pehdas ne uscet no kahdeem tizzibas ahriccem darbeem. Wifs tif melns, ka patte naktis, un ta deht arri fatrs sohls, ar fo tee lautini, ta pat sawas ehkas buhwedami, ka arri zittadi, no paganu eeraschahm astahjahs, mannim irr par leelu preeku. Paldees

Deewam, arri tas irr sime us labbaku laiku. Kur paganu buhschana wehl pilnigi pastahw, tur wiffas leetas Deewa gaismai gluschi pretti ween irr. Un fã tas ihsten' irr, to warrehs faprast no schi stahsta. Kad es pirmu reis' schurp atnahzu, tad es fahdu sehnu peerunnaju, manna mahjã dsihwoht. Pehz fahdahn deenahm es winnam eedewu wezzas drehbes. Kad winsch atkal mahjã pahrgahje, tad winna tehws, nomannidams, fa sehns no paganu buhschanas gribbeja rautees wallã, palikke lohti nemeerigs un isbrehze: „„Mans behrns irr fapohstihst! Tas mahzitajs irr winnu samaitajis! Winsch irr mannu behrnu maisös eebahis!““ — Winsch nu us wiffadu wihst luhkoja to sehnu peerunnaht, lai tas tohs maisus mestu noht, un tam eestahstija, fa tahds winsch ne kad wairs ne warreschoht ismukt un fa schi weena leeta jau winnu ziltei effoht par leelu faunu. Bet tas sehns sawus maisus paturreja, tikke atgreests pee Deewu un winsch sahze sawus tumschus tauteeschus mahziht, tai nahkamai dusinibai isbehgt; un kad nu winsch mannim fã prahstigs puifis pasihstams, tad drohschi zerru, fa winsch paliks par labbu un derrigu skohlmeisteri preeksch sawas semmes laudim un us to es winnu taggad luhkoja eemahziht. Winsch firdigi dsennahs to Jesus ewangeliumu eemahzitees; dauds reis' winsch zellahs no sawas weetas, leef sawu grahmatu pee mallas, fazzidams: „„tas irr pahr dauds preeksch mannas firds!““ un tad mekle weeinu, fur labbi israudatees. Pee winna nosfattidami, dauds zitti palikkuschi lohti fahrigi pehz Siropceeru drehbehm, un es wiffã spehã darbojohs, winnu gribbi pehz manna spehka pildiht. Sirds mannim gan fahp, fa dauds drehbes gabwali peetrufkht, un ja man tohs fas peesuhstitu, tad buhtu leels preeks un es ar teem warretu teem laudim palihdseht no paganu tumsibas rahptees ahra.“

Missionars Gladwin wehl stahsta: „Arri no ta warr redseht, fa pee scheem laudim ihstena prahtiba mohstahs, fa winni, zil ween spehj, dsennahs pee tahs labbas lectas palihdseht. Kad es schurp atnahzu, tad turreju missiones-stundu (Deewa wahrdu). Bet winni gan drihs ne mas ne sawratte, pahr fo es runnaju un pa wiffam mas dahwanas samette. Dhtra gaddã es atkal tã pat Deewa wahrdu turreju, un tad jau eenahze 36 gulschi. Taggad es treschu reis' missiones-stundu turreju un nu sanahze 8 jauni wehrschi, 40 kafas un tik pat dauds naudas. Tahdi darbi, no Deewa schehlastibas peedsihwoti, muhs lohti siprina, sawu weetu un darbu ne atstahst, bet arri pee kaimineem to usneemt un prohjam sirahdaht.“

To paschu arri dsird no zittahm weetahm Kafferu semmẽ un ihpaschi wiffã deenas-widdus Afrika preezigas sunnas dsird pahr to, fa ewangeliuma mahziba us preekschu eet. Pee ta redsam, fa tas Kungs sawã leelã gohdibã un spehã schẽ parahdahs. Zebshu nu gan taggad daschas leetas, fas tẽ padarritas, zilweku azzim naw redsamã, ta pehz, fa tahda nemahzita mescha tauta tikfai pamasitim ween mohstahs, tatschu to sawã laikã jo gaischi warrehs eeraudsiht, kod tam Kungam patiks, muns tahdus laikus peesuhriht, kad wairak tiksim peemekleti. Pahr tahdeem laikeem lai Deewu luhdjam! Kaut jel arri pee mums ta pateesibas gaisma allasch wairak austu un muhsu leelajs Rehninsch un Augst'preesteris muhsu firdim liktu sajust, fa tikfai Winsch effoht warrens palihdseht! Amen. 7.

Zas Latweefchu draugs.

1845. 2. August.

31ma lappa.

Stabsti pahr to fristigu dseefmu taifitaju Georg Neimarku.

Veektas nodaktas beidsama pufse.

Prahtā apmeerinahs buhdams, Neimarks taggad sawu kohkli nolifke; jo taks dseefmas spehzigi wahrdi un kohkles jauka flanna winnu siiprinaja un eepreezinaja. Aftaras winnam spihdeja azzis, bet sawā firdi winsch jutte Deewa meeru. —

Beidsobt arri winna mihla kohpeja eenahze preezigi pasneedamees un pādusse grahmatu un papihri nesdama.

„Jubs gan buhseet dohmajuschi, ka es jubs astabschoht“ — tā schi teize un dewe winnam labbu rihtu.

„Kā nu nē,“ tā Neimarks atbildeja — „man pahr to daschadas dohmas kahpe galwā; ir dohmaju, ka laikam buhseet slinma palifkuse.“

„Lai Deews no ta pasarga!“ tā schi atteize, „bet redseet, man laime trahpijabs, preeksch juns darbu atrasi, lai dabujeet ko nopelnih. Tee lungi, pee ka manna meite deen, grihb, lai jubs winneem fahdas basniz-dseefmas norastobt, par ko buhshoht labbi aismakfah.“

„Jubs esseet ihli teizama seewa!“ tā Neimarks teize, winnas rofku firsnigi speesdams, — „schodeen es jau waru no gultas iskahyt, jo zauw jubsu kohpschanu juhtohs dands labbaki! Deews lai juns to mihlestibas darbu, ko pee mann' darreet, tuhstoschlahrt atmakfa!“

Tā deewa-bihjiga kohpeja — Helfert bij' winnas uswahros — un stie dsehs aikal prohjam, brohfastu sagahdabt, un Neimarks taifijabs tuhlin pee sawa darba. —

Patlabban winsch jau tschakli rakstija, kad kahds mihrs, prohi: paschata namma sailneeks, peepeschi istabā eelehze un ar rupjeem wahrdeem nehmahs, us Neimarku tā runnah: —

„Kas tad nu buhs? Zau divi termini pagahjuschi, un jubs man wehne essat ruhmes-weetu makfajuschi! Juns taf ne wajag' wis dehmaht, ka es jubs pa welti tē tureschu! Nihā pat jubs eijat no mannas mahjas proh-

jam, un ja to ne darriseet, tad liffschu juhsu leetas us eelu isfweest. Woi to dsirdejeet?"

„Vazeeschatees jel wehl,“ — ta Neimark's luhdse, — „es jau labpraht jums wissu aismaksaschu; es, ka pat's to sajuhtu, drihs paliffschu wessels un tad jau strahdaschu, ka warru sawu parradu atlihd'sinaht.“

„Tas wiss' neeki!“ ta atbrehze tas naudas-kahrig's fainneeks. — „Zuhs wehl warrat te nomirt, un tad man wehl wajjadsetu juhs paglabbaht! Ne! ko es esmu teizis, pee ta paleeku. Romaksajeet man schodeen to parradu, ja ne, tad rihta juhs sweekdischu no mahjas abra.“ To teizis, tas isgabje pa dur-rihm abra. —

Ta mihliga kohpeja bij ais durwin wissu to dsirdejeuse, un drebbedama ta eenesse Neimarkam siltu suppi.

„Al tu mihlajs Deews!“ ta winna us Neimarku teize, rohkas fassidama, „fad jel ka jums warretu palihdscht!“

Neimark's sawa truhkuma taggad eedohmajahs us to Schihdu, Mohsu, kurre dehtu winsch preekschlaika bij no uhdens isglahbis un ne kahdu maksu par to ne nehmis. Winsch zerreja no ta kahdu palihdsibu taggad sawa leela truhkuma atrast. —

Winna mihliga kohpeja tuhlin usnehmahs pee ta Schihda no-eet. Par pussstundu ta ar to Schihdu bija klast. Smukka, garra bahrida tam no schohda pabri pahr kruhtim lihds paschai johstas weetai steepahs, winna garri swahrki bij' apjohsti ar tahdu johstu, kas ar pehrlehm ischuhsta, winna azzis bij' dedfigi spohschas, un galwas matti weenas sprohgas.

„Mihlajs draugs!“ — ta Neimark's wianu usrunnaja, — „es taggad esmu flims, un behdas un ruhpes manni irr apstahjuschas, tadeht es nu scho-deen eedohmajohs no jums sewim palihdsibu isluhgtees. Woi ne warreet man-nim desmit dahlderus paleeneht?“

„Ta!“ Schihds atbildeja: „Us zil ilgu laiku?“

„To jums ne mas ne warru pateift,“ — Neimark's atbildeja, — „bet es to jums atlihd'sinaschu tuhlin, fad til paspehschu.“

Schihds. „Desmit dahlderus? Us nesinnamu laiku? Zil tad maksafeet augtus?“

Neimark's. „Geschus no simta!“

Schihds. „Geschus no simta? Ne! fad us nesinnamu laiku dohdu, tad nemmu desmit no simta. Bet ko tad dohseet kihlam?“

Neimark's. „Woi tad kihls arr' wehl ja-dohd? Rungs mihlajs, ko tad es jums warretu doht kihla, kas schahs naudas wehrte buhtu? Woi tad ne warreet deesgan palaisstees us mannu gohda-wahrdu; es dohmaju, ka tad droh-schibas deesgan.“

Schihds. Wai Deewin, wai! Tas pa wissam ne drohscha kihla!“

Neimark's. „Nu tad apskatteet te manna kambari; woi te irr, kas us to berretu? es labpraht to tad dohschu.“

Te nu Schihdam eefritte azzis Neimarka wiffu-mihlaka manfa, prohji: ta kohle, un winsch labbi sinnaja, kahda wehrië ta stahweja. Ta deht teize: „Ja scho kohkli man dohdeet Fihlam, tad tuhlin dohfschu tohs desmit dahlderus; bet sinnams, tohs augtus jau tuhlin atnemschu nohst.“

Us to Neimarks atreize: Prasseet, luhdsami, fo ween gribbeet, til ween mannu kohkli ne. Ka tad es bes tahs warreschu dseedabt sawu rihta- un beh-du-dseesinu? Ne, kungs mihlajs, ta kohle irr man til pat mihla, ka manna dsihwiba. Apfkatteet wehl, woi ne eeraudsiseet fo zittu, kas jums patihl.“

Schihds atbildeja: „Es ne fo zittu ne gribbu; un ja juhs scho man ne dohdeet, tad man ja-eet ta pat prohjam, un juhs ne ka ne dabbuseet.“

Neimarkam firds skaidri gribbeja puschu luhst. Winnam tibri atreebabs tas nepateizigajs Schihds, un winsch tam gan buhtu pceeminnejis to labbu, fo winsch scha dehlam darrija, bet winna gohdiga firds to ne lahwe. Un par to wiffu winsch arri jau paredseja, ka tahda naudas kahriga dwehsele to taf ne fo ne parehkinaschoht un ne saprattischoht, kas ustizziga mihlestiba effoht un ka ta atlihdsinajama. Tomehr, sawu wiffu-mihlaku draugu (to kohkli) no rohkahm islaist, tas winnam bija nepanessama leeta. Weidschoht tatschu to Schihdam sneedse un raudadams teize: „Arri to pehdejo preeku man nu nonemin!“ Tad gaudodams nofritte us sawu sehdekli, un tas Schihds nofkaitija to nandu us galda, atnehme tuhlin tohs auglus nohst, panehme arri to no Neimarka isratsiitu kmibtu un islihde pa durwim ahra.

Neimarks taggad ka prahda fajuzzis buhdams, ne redseja, ne dsardeja ne fo; winsch sehdeja skaidri ka mirrons.

Winna draudsene Helfertene peegahje winnam klacht un mibligi meeringdama winnu usrunnaja: „Ne nemneet to til lohti pee firds, jums wajjag sawu wesselibu taupihl. Juhsu kohle tikkai Fihlam ween irr eelicka un juhs muddigi, ka jau eeradduschi, strahdadami, drihs askal tik daudj nopelniseet, ka warreseet to ispirkt. Tatschu teesa irr, ka fakka:

Wunsch bij juhs draugs tad, kad jums labbi klahjabs,

Bet kad nu behdas, truhziba peestahjabs,

Tad draugi mirruschi, jeb — tee naw mahjas.

Sestas nodallas sabtama pufte.

Tas besdeewigs tehws.

Neimarks drihs palikke wessels; tomehr peenahje, ka ta schdeschana us woetu winna wesselibai effoht wairak par skabdi, ne ka par labbu. Wunsch apnehmahs ik deenas rihtos un wakkards kahdas stundas ahrypufs pilsehtas, isseet pastaigatees. —

Bet eekam winsch wehl pilnigi aspidris un spehje eet pastaigatees, raudsim, kas pehz notzzis ar winna schwahgeri, kas winna gohdu laupija.

Kaut gan Neimarks sawu schwahgeri (kas wahrda Franz Schmidt) pa daudj

reisehm firsnigi un mihligi bij' pamahziis un us labba zetta waddiis, un gan ar wahrdeem, gan pehzak, kad winna seewina bij' mirruse, ar raksteem deesgan ap winnu darbojees un kaut arri schis reisu reisehm apnehmahs labbotees, tafschu wis palikke walti un wiffas labbas dohmas winnam fa wehjsch attal is galwas isfrehje.

Gaddijahs, fa kahds no winna schuhpu=bedreem sawai wezzakai meitai kahsas darrija, un schis, prohti: Neimarka schwahgeris, arri bij' us tahm aizi-nahts ihpafchi ta deht, fa schis pratte brangi wiffabus neekus plufschkeht, pasakkas stahstiht un us wijoli spehleht. Us tahdu gohdu schis Franz Szymidit ik reises bij' gattaws, tadeht fa tad dabbuja labbi istrakkoht un schuhpeht.

„Woi dsirdi? Ernest!“ — ta winsch teize us sawu desmit gaddus wezzu dehtu — „kad tumschs mettahs, tad eij gulleht; es, warr buht, tik ap pussnakti pahrnahfschu mahjas.“ —

„Kur tad tu eesi?“ ta tas masajs mihligajs sehns winnu jautaja.

„Geschu Klausena kahsas us Altonu,“ ta tas atbildeja; nehme sawu kohkli padusse un feidsehs pa durwin ahra.

Ernest, tas mihligajs sehns ar baltu sprohgainu galwu, taggad nostah-jahs pee lohga un ilgi nossattijahs tehwan pakkat; tad nolikke sawas spehtu leetas pee mallas un gehrbehs semne; bet meegs tatschu wehl ne nahze. Pehz pahri stundahm winnam sahze dikti ehst gribbetees un winsch schigli ismekleja wiffus flapjus un kastes, bet ne neeka no ehdamaja, ir ne weenu garrosinu fausas maifes ne atradde. Woi warr arri kahds tehws sawu dehtu aismirft? M. L.

Siina, jif naudas 1. August-mehn. deena 1845 eefsch Ribges maksaja par daschahm prezzehm.

Par	Maksaja:		Maksaja:		Par	Subr. nauda.	
	Rb.	R.	Rb.	R.		Rb.	R.
1 puhru rudsu, 116 mahrzinis smaggu	2	15	1 pohdu (20 mahrzineem) wasfu	=	6	50	
— meeschu, 100 mahrzin. smaggu	1	70	— tabala	=	—	75	
— fweeschu, 128 mahrzin. smaggu	2	80	— sweesta	=	3	—	
— anfu	1	20	— dselses	=	—	75	
— sirnu	3	—	— linnu, frohna	=	1	75	
— rupju rudsu-miltu	2	20	— brakka	=	1	40	
— bihdeletu rudsu-miltu	2	50	— kannepu	=	1	10	
— bihdeletu fweeschu-miltu	4	—	— schichtu appinu	=	2	—	
— meeschu-putrainu	2	20	— neschichtu jeb prezzes appinu	=	1	20	
— eefala	2	—	— muzzu fitku, egfu muzzä	=	6	75	
— linnu-sehflas	3	50	— laedu muzzä	=	7	—	
— kannepu-sehflas	1	60	— smalkas fahls	=	4	10	
1 wesumu feena, 30 pohdus smaggu	4	50	— rupjas baltas fahls	=	4	50	
barroru wehfschu galku, pa pohdu	1	20	— wahti brandwihna, pussdegga	=	11	50	
			— dimdeaga	=	13	—	

Lihf 1. August pee Ribges irr-otnahfutschi 712 fuggi un aiebraufutschi 588.

Brühv dekkeht. No Widsummes General-gubbernementes pusses: Dr. L. E. Napierfsky.